

YENİ BİR TARTIŞMA: KYOTO PROTOKOLÜ

Erşat Akyazılı

EİE İşyeri Temsilcisi

İklim Değişikliği Sözleşmesine Dair

Kyoto Protokolü

Kyoto Protokolü 1972'de Stockholm'de başlayan ve 1992 Rio Zirvesiyle devam eden çevre konusunda uluslar arası sözleşmeler zincirinin bir parçasıdır.

Bilim insanlarının çevresel sorunlar konusunda yaptıkları araştırmaların ortaya koyduğu olumsuz sonuçlar ve bu sonuçların azaltılması amacıyla yapılan baskılar sonucunda BM tarafından Hükümetlerarası İklim Değişimi Paneli (IPCC) düzenlendi. Dünyanın farklı ülkelerinden yaklaşık 2000 bilim insanının katıldığı IPCC, 1990 yılında bir rapor yayınladı.

Birinci raporun iki yıl sonrasında, 1992'de, Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde UNCED (Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı) toplandı ve 160'tan fazla ülkenin katılımı ile İklim Değişimi Çerçeve Konvansiyonu imzalandı.

1995 yılının sonlarına doğru IPCC ikinci raporunu açıkladı. Bu raporda, iklim değişiminin doğal nedenlerden dolayı değil, "insan etkilerinden" (burada söylenen "insan etkileri" aslında kapitalist üretimin yarattığı sonuçlardır) kaynaklandığı belirtildi.

Sonunda, Nisan 1997'de, Japonya'nın Kyoto kentinde düzenlenen konferansa katılan ülkeler, atmosfere karıştıklarında sera etkisi yaratan karbondioksit, metan, kloroflorokarbon, hidroflorekarbon, asitoksit gibi gazların emisyonunu (salım) azaltması beklenen bir belgeyi hazırlayarak imzaladılar.

Kyoto Protokolü olarak bilinen bu belgeyi, en büyük salımı yapan ABD ve Avustralya imzalamamaktadır. Çin ve Hindistan ise "gelişen ülkeler" grubunda yükümlülüklerden muafır.

Sosyalist düşüncenin toplum üzerinde etkisini önemli ölçüde yitirdiği son yirmi yıllık süreçte, yönetenler her önemli tartışmayı kırk katır-kırk satır ikilemi biçiminde karşımıza çıkarmakta, toplumu kendi tercihleri doğrultusunda tavır almaya zorlamaktadır.

Bu durumun en açık örneği laik/anti-laik karşıtlığında yaşanmakta, bu karşıtlık içerisinde birçok gerçek gözlerden kaçırılmakta, mevcut dinsel uygulamalar topluma laiklik olarak benimsetilmekte, demokrasi dışı uygulamalara zemin hazırlanmaktadır.

Benzer bir durum önümüzdeki günlerde Kyoto Protokolü konusunda yaşanacaktır.

Kapsamlı ve çok tartışmalı bir konu olan Kyoto Protokolünün böyle sınırlı bir yazıda derinlemesine incelenmesi ne yazık ki olanaklı değildir. Bu nedenle Protokolün genel içeriği hakkında bilgi ve yorumlarla yetinilecektir.

İnsan yaşamını, daha da ötesi tüm yaşamı derinden etkileyen çevresel sorunlar nedeniyle hazırlanan bu Protokolün tam adı "İklim Değişikliği Sözleşmesine Dair Kyoto Protokolü"dür. Şimdilerde Protokolün Türkiye tarafından da imzalanması gündeme gelmiş bulunmaktadır.

Bu andan itibaren Protokolün imzalanması gerektiğini belirten bir kesim ile buna şiddetle karşı çıkan bir diğer kesimin ciddi biçimde karşı karşıya gelmesine tanık olacağız. Ancak her "kırk katır mı? kırk satır mı?" tartışmasında olduğu gibi, tarafların konu üzerinde yapacakları tartışmaların genel atmosferinde, kimi önemli gerçekler gözlerden kaçırılacak, üçüncü seçenekler belki de gündeme bile giremeyecektir.

Yaşamı derinden etkileyen çok ciddi çevresel sorunlarla karşı karşıya olduğumuz açıktır. Varlık sorunumuz olarak görülmesi gereken böylesine önemli bir konuda çeşitli önlemlerin alınması hatta bu önlemlerin yaptırımlara bağlanması son derece önemlidir. Bu açıdan bakıldığında Protokol bir sığınma aracı, bir ilk

liman olarak görülebilir.

Ancak Protokolün geleceğimizi tehdit eden böylesine ciddi çevresel sorunlara ne oranda gerçek çözümler önerdiği, sorunların azaltılması ve/veya çözülmesi doğrultusunda ne tür mekanizmalar getirdiği dikkatle değerlendirilmelidir.

Biliyoruz ki bu Protokol, gündeme alınmasında ve hazırlanmasında bilim insanlarının ve sosyal grupların çabalarının büyük etkisi varsa da, dünyayı yöneten, sömüren ve yaşanan çevresel sorunların gerçek nedeni olan gelişmiş kapitalist devletlerin kabulleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Başta AB devletleri olmak üzere bu devletler, yaşanan sorunların kendileri tarafından yaratıldığı gerçeğini yok saymış, kendi koşullarını esas alan ve çıkarlarını gözeten bir protokol hazırlatmışlardır.

Örneğin, Protokolde yer alan karbon ticaretinin çevresel sorunlara çözüm olarak nasıl katkı sağlayacağı düşünülmeli gereken noktalardan biridir. Bu ticaret aracılığıyla haklı olarak fazla karbon salımı yapan bir devlet, az salım yapan bir başka devletin hakkını parası karşılığında kullanabilecektir. Bu nedenle karbon ticareti çevre sorunlarına çözüm önermekten çok, çevre sorunlarını da piyasa ilişkilerine tabi hale getirerek çözümden uzaklaşmanın bir aracı gibi görünmektedir.

Protokolde karbon salımı için ülke kotaları belirlenirken neden kişi başı ölçütler (kişi başına gelir, kişi başına tüketim vs.) kullanılmamıştır da ülkesel diğer parametreler kullanılmıştır?

Protokolde kotalar belirlenirken neden 1990 yılı esas alınmıştır?

Önemli kirlenici sektörlerin diğer ülkelere taşınması protokolde neden dikkate alınmamıştır?

Daha da çoğaltılabilecek bu ve benzeri sorulara taraftar ya da karşıt yanıtlar verilebilir. Ancak yanıt ne olursa olsun iki önemli nokta akıldan çıkarılmamalıdır.

Birincisi ve en önemlisi, yaşanan çev-

resel sorunlar bugünümüzü, geleceğimizi, nihayetinde yaşamın varoluşunu tehdit eden ve nerdeyse geri dönülmez noktaya ulaşmış boyutta sorunlardır. Tutarlı, etkili, kalıcı önlemlerin alınması acil bir zorunluluktur. İkincisi, Protokol her ne kadar bir ilk liman olarak görülse de, amacı, içeriği, getirdiği önlemler, yaptırımlar vs ortaya koyularak, taşıdığı açmazlar göz önüne alınarak politika belirlenmelidir.

Bugün yapıldığı gibi, Protokolün bir dizi sahte yönü gerekçe gösterilerek çevresel sorunların azaltılmasına yönelik önlemlerden kaçmak yaşama sırtını dönmektir. Kitlelesel cinayettir.

Özellikle ulusalcı-kalkınmacı söylem böylesi bir kaçamağın ideolojik altyapısını oluşturmaktadır. Sermaye sınıfı, ek maliyetler getirmesi nedeniyle, daha fazla kar edebilmek amacıyla yatırımların çevresel etkilerinin düşürülmesi konusunda son derece isteksiz davranmaktadırlar. Sermaye sınıfının daha fazla kar etmesi, tüm toplumun kalitesiz bir yaşama mahkûm edilmesi ve hatta bazılarımızın ölmesi anlamına geleceği açıktır. Sermayenin karı uğruna bu kitlelesel cinayete alet olunmamalıdır.

Seçeneksiz değiliz. Ne çevresel sorunlara yönelik olarak çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasi gerekçelerle tavırsız kalmak durumundayız, ne de Protokole teslim olmak durumunda. Başka bir Türkiye, başka bir dünya mümkün diyen bizler, parayı değil doğayı, insanı, yaşamı esas alan, sorunların sonuçları yerine nedenlerini ortadan kaldıran ve böylece insani, sosyal ve siyasal boyutları ile bütünlüklü, gerçekçi, etkili ve kalıcı bir çevre politikasının savunucusu olmak zorundayız.

Son söz olarak; yalnız çevre kirliliğinin değil, siyasal ve toplumsal kirliliğin de gerçek nedeni kapitalist sistemdir. Birinci derece kirlilik nedeni olan bu sisteme dayanak olarak yaşama çözüm üretmek mümkün değildir.